Integrationens kärnproblem

JAN TULLBERG

I en intressant artikel i Ekonomisk Debatt nummer 4 tar Andreas Bergh (Bergh 2014) upp problemen i integrationspolitiken. Sverige har i en internationell jämförelse en avsevärt sämre sysselsättning bland invandrare än bland infödda – det existerar ett ”arbetsmarknadsgap”. Artikeln jämför olika länder för att få svar på vilka faktorer som kan bidra till sådana skillnader. Bergh kommenterar också de politiska partiernas förslag på åtgärder och ger sedan själv förslag på åtgärder som mer sannolikt kan minska gapet. Han föreslår en ny politisk linje med mindre facklig makt och lägre lägstalöner, vilket kan göra det lönsamt att anställa personer med lägre produktivitet, vilka i dagsläget inte är anställningsbara på kommersiella grunder.

Berghs rekommendation är sannolikt kontroversiell, men detta är inte ett tillräckligt skäl för att avfärda ett förslag. Det kan vara dags att notera att de förslag som ses som politiskt lockande kan vara ineffektiva och att de som är effektiva kan anses politiskt motbjudande. I detta inlägg vill jag föra diskussionen ett steg framåt genom att föreslå ytterligare ett förslag på lösning, vilket också det är politiskt kontroversiellt.

Det är centralt att understryka svagheten i den gällande integrationspolitiken. Sverige kombinerar den bästa integrationspolitiken, enligt MIPEX (2014), med ett av de största arbetsmarknadsgapen. Att söka få ytterligare betygspoäng enligt den skalan ser därför inte ut som en konstruktiv åtgärd. Enligt olika mätningar av World Values Survey och European Values Study ligger Sverige redan mycket lågt i ”rasism och främlingsfientlighet” (Bergh 2014, s 71). Bergh argumenterar vidare för att utbildningsnivån i invandrargruppen inte ger så stort genomslag i arbetsdeltagandet. De svenska invandrarna har en genomsnittlig utbildningsnivå jämförbar med invandrargrupperna i andra länder, varför föga tyder på att sysselsättningen skulle bli bättre om utbildningsnivån kunde bli lite högre. Nya integrationspolitiska initiativ, kampanjer mot rasism och insatser för mer utbildning är populära i det politiska etablissemanget, men enligt Berghs analys duger inte de verktygen till att reducera arbetsmarknadsgapet. Argumenten för den slutsatsen är övertygande.

Berghs låglöneintroduktion har definitivt vissa möjligheter att få effekt men också påtagliga negativa konsekvenser. Han tänker sig knappast en segregering så att de nya låglönerna endast gäller invandrare, utan också svenskar kommer att beröras, i synnerhet den svenska arbetarklassen. Mycket av omsvängningen från socialistiska mot liberala värderingar kan ses som en effekt av en social omvandling av arbetarklass till medelklass. Men ett steg mot ett ekonomiskt polariserat samhälle lär också medföra en politisk polarisering med krav på ökande transfereringar och etnisk kvotering.

I de två dominerande politiska monologerna finns dels den socialdemokratiska om allt fler i utanförskap. I den moderata berättelsen talas om alla invandrare som räddas från utanförskapet. Båda berättelserna är missvisande då de försummar obalansen på den svenska arbetsmarknaden och i den är invandringen central. Alliansens målsättning för svensk arbetsmarknad i valrörelsen var 5 miljoner jobb år 2020, en målsättning som helt undviker frågan om hur många personer som ska dela på de jobben. Det centrala för svenskars standard

Jan Tullberg är docent i företagsekonomi från Handelshögskolan i Stockholm med inriktning på företagsetik och driver nu egen förlagsverksamhet. jan@tullberg.org

är naturligtvis sysselsättning i procent och BNP per innevånare.

I min bok *Låsningen – en analys av svensk invandringspolitik* (Tullberg 2014) utvecklar jag resonemanget att det som framför allt skapar svårigheter med hög arbetslöshet är den omfattande invandringen. Som en grov regel gäller att samtidigt som en invandrare anställs i Sverige så anländer två till – det nya inflödet av arbetskraft har varit dubbelt så stort som förmågan att skapa nya jobb (Tullberg 2014, s 70). Att det är problem med att skapa så många arbeten inses lätt om man sätter invandringen i proportion till arbetsmarknaden. En årskull på omkring 120 000 personer inträder på arbetsmarknaden varje år. Vi har också en naturlig avgång i samma storleksordning som en årskull, så den svenska nettoeffekten är högst marginell. Invandringen tillför ytterligare över 40 000 i arbetsför ålder och blir den helt dominerande förändringen. Arbetskrafttillskottet är stort och problematiskt.

Vi har flera olika handlingsalternativ, alla väl värda att diskutera. De jag vill lyfta fram är att Sverige kan reducera flyktinginvandringen eller arbetskraftsinvandringen och ett tredje alternativ är att reducera båda två. Under lång tid har restriktionerna för invandring blivit svagare och svagare, men den förändringen kan reverseras. Utan den strida tillströmningen av nya invandrare kan en modest jobbtillväxt stegvis få ner arbetslösheten bland invandrare och svenskar. Eventuellt kan det behövas ett smärre steg enligt Berghs rekommendation för att hjälpa den processen på traven. Men utan en kraftigt reducerad invandring blir den medicinen ren arsenik. Om arbetsmarknaden blir öppen både vad gäller import och prissättning kommer vi att få både en kraftig invandring och fallande löner. Först när standarden för löntagare i Sverige är på substantiellt mycket lägre nivå hamnar vi i en jämviktssituation.

Man kan diskutera olika försiktighetsprinciper. En prioriteringsregel inom sjukvården är att ”undvik att skada”. Många katastrofala situationer skapas av åtgärder med syfte att rätta till, men som gör ont värre. *En klok försiktighetsprincip är att om man endast har ineffektiva lösningar på ett problem så är den primära åtgärden att undvika att problemet blir större*. När de olika integrationsverktygen har visat sig vara trubbiga bör man inte låta arbetsmarknadsproblemet växa genom att fortsätta med den omfattande invandringen. Då tilltar åtminstone inte problemet och därutöver finns möjligheten att det kan självläka.

Många andra än jag pekar på handlingsalternativet att begränsa invandringen. Med en inskränkt definition på vad som inkluderas under rubriken ”integrationspolitik” exkluderas såväl invandringspolitik som arbetsmarknadspolitik med lägre lönenivåer. Men med en vidare definition, som inte begränsar sig till gängse integrationsförslag, kommer båda dessa handlingsalternativ med. Ska man se det hela ur perspektivet att begränsa problemets tillväxt är det svårt att hitta något konventionellt integrationsförslag som är i närheten av den effekt som följer av en restriktiv invandringspolitik. En konstig konvention råder om att vi ska uppfatta situationen som ett relativt konstant integrationsproblem som vi med större eller mindre framgång söker lösa. Men vi har inte ett stabilt problem utan ett accelererande problem. Förändringar som bibehåller eller ökar invandringen gör integrationsproblemet än mer svårhanterligt och framstår därför som synnerligen omotiverade.

Bergh noterar att det generellt råder ett positivt samband mellan arbetslöshet för födda inom landet och arbetslöshet för invandrare. Av detta drar han en knapphändig och märklig slutsats: ”Det

syns alltså inga spår av att invandrare stjäl jobb från infödda (eller vice versa)" (s 70). Per Gudmundson instämmer i den åsikten i en artikel (Gudmundson 2014) som kommenterar Berghs artikel: "Mängden utlandsfödda spelar ingen roll, enligt granskningen. Jobb är som sagt ingen begränsad resurs". Detta är ett liberalt önsketänkande. Dessvärre finns det en brist på välbetalda jobb, som möjligen kan kompletteras genom tillkomst av lågavlönade jobb enligt Berghs förslag. Det finns naturligtvis också undanträngningseffekter när nya invandrare får jobb medan svenskar och befintliga invandrare förblir utan. Det intressanta är undanträngning*seffekter*, inte *direkt* undanträngning i den bemärkelsen att en befintlig anställd blir uppsagd för att bereda plats för en ny arbetskraftsinvandrare.

Ett problem med den tidigare regeringens politik har varit dess fixering vid utbudet på arbetskraft och antagande att jobben är "ingen begränsad resurs". Men en resurs behöver inte vara fix för att vara begränsande. Med tillväxten i nya expansiva och konkurrenskraftiga ekonomier samt svenska vardagsrationaliseringar och *outsourcing* tycks det orealistiskt att förvänta sig en boom av nya jobb. Antalet jobb växte under regeringen Reinfeldt, men inte i den omfattning som har krävts. Det är inte heller troligt att den nya regeringen kommer att skapa en sådan expansion. Därför är det ett svårt ekonomiskt misstag att importera arbetskraft och tro att en ännu oupptäckt magisk "integrationspolitik" kan lösa de problem politikerna skapar med invandringspolitiken.

REFERENSER

Bergh, A (2014), "Utlandsföddas svårigheter på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga", *Ekonomisk Debatt*, årg 42, nr 4, s 67–78.

Gudmundson, P (2014), "Därför är Sverige sämst på integration", *Svenska Dagbladet*, ledare, 29 maj 2014, www.svd.se/opinion/ledarsidan/invandrare-utan-jobb-och-politiker-utan-forslag_3609810.svd.

MIPEX (2014), *Migrant Integration Policy Index*, databas, www.mipex.eu.

Tullberg, J (2014), *Låsningen – en analys av svensk invandringspolitik*, Lykeion, Stockholm.